

Inkluderings tiltak for barn av immigranter og etniske minoriteter i barnehagen

REFERANSER:

Keles, S., Munthe, E. & Ruud, E. (2021). A systematic review of interventions promoting social inclusion of immigrant and ethnic minority preschool children. *International Journal of Inclusive Education*. DOI: <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1979670>

Barnehagetiden er viktig for barns sosiale utvikling og ferdigheter. Det er derfor viktig at barnehagen arbeider for å inkludere alle barn på lik linje. For å få det til, må barnehagen også vurdere om det arbeidet de gjør til vanlig fungerer godt for alle, eller om de må arbeide litt annerledes i noen tilfeller. Denne studien ser nærmere på arbeidsmåter som kan bidra til inkludering av barn som ikke har norsk som sitt førstespråk, og som enten selv har immigrert til et annet land eller har foreldre som har immigrert.

Bakgrunn

Inkludering er noe som gjelder alle barn i barnehage. Alle barn har rett til å oppleve at de er en del av et fellesskap, at de er verdifulle og kan bidra i fellesskapet. Barnehageansatte arbeider med inkludering hver eneste dag. Inkluderingsarbeid kan vise seg i hvordan måltider forberedes, hvordan barna blir lest for, eller hvordan barnehageansatte observerer og hjelper barn i lek. Sosial inkludering kjennetegnes ved at barna reelt sett aksepterer hverandre og leker sammen som jevnbyrdige individer.

Barnehagen er en viktig arena for et samfunns inkluderingsarbeid. For barn med minoritetsbakgrunn med kort botid i Norge, er barnehagen gjerne den arenaen hvor de først møter majoritetssamfunnet. Holdninger formes gjerne tidlig i et barns liv og påvirkes av holdninger både i hjemmet og i samfunnet. For barna er barnehagen det viktige samfunnet. Barnehagen spiller også en rolle som springbrett inn i barnets skolegang idet barnehagen forbereder barna på det som senere vil møte dem i skolen, både når det gjelder språk, kognitive og sosiale evner og ferdigheter, og barns vilje til å inngå i samspill med barn som skiller seg fra dem selv.

Formål

Denne systematiske kunnskapsoversikten¹ tar for seg forskning på barnehagers inkluderingsarbeid når det gjelder inkludering av barn som ikke har majoritetsspråket som førstespråk, som har immigrert selv eller har foreldre som har immigrert til det landet de nå bor i, og som har kort botid i landet. Ved å analysere og syntetisere (sammenstille) resultater fra forskjellige vitenskapelige studier på temaet, søker forskerne å finne svar på følgende forskningsspørsmål: Hvilke fellestrekk har barnehagetiltak for å fremme sosial inkludering av immigrantbarn og etniske minoritetsbarn?

¹ **Systematisk kunnskapsoppsummering/-oversikt:** En systematisk kunnskapsoppsummering tar utgangspunkt i et klart definert forskningsspørsmål eller mål og bruker systematiske og eksplisitte metoder for å identifisere, velge ut og kritisk vurdere relevant forskning, samt for å samle inn og analysere data fra studiene som er inkludert i oppsummeringen. Kunnskapsoppsummeringen resulterer ofte i en systematisk kunnskapsoversikt, som regel en artikkel eller en rapport, som gir en oversikt over temaet eller svar på forskningsspørsmålet.

Inkluderte studier

Følgende kriterier veiledet forskerne i utvelgelsen av relevante studier:

- Studien måtte involvere et tiltak²
- Tiltaket måtte rette seg mot å fremme sosial inkludering
- Målgruppen for tiltaket måtte være barn i barnehagealder som ikke var omfattet av særskilte tiltak (for eksempel spesialundervisning)
- Studien måtte være fagfellevurdert
- Studien måtte være publisert på engelsk

Grå litteratur ble ikke inkludert i utvalget av studier. Det ble ikke stilt noen krav til studiedesign eller metode. Syv artikler ble inkludert i den kvalitative syntesen. Tre av studiene var utført i USA og resten var utført i Europa. Én av de europeiske studiene hentet data fra seks land og én hentet data fra 21 land. To av de europeiske studiene rettet seg spesifikt mot Rom-barn. Ingen av studiene var randomiserte kontrollstudier (RCT)³.

Studiene ble analysert for å identifisere tema på tvers av samtlige.

Resultat

Analysene av inkluderingstiltakene identifiserte fire temaer på tvers av studiene:

- a) styrkebaserte tilnærminger
- b) involvering av familie og lokalsamfunnet:
- c) viktigheten av kulturelle forhandlinger
- d) viktigheten av samhandling mellom minoritetsgrupper og majoritetsgruppe

A) **Styrkebaserte tilnærminger** innebærer å se og å trekke fram immigrantenes og de etniske minoritetenes kulturelle og språklige særtrekk som like verdifulle som majoritetssamfunnets. Styrkebaserte tilnærminger er målrettede og løsningsorienterte og bygger på samarbeid mellom barnehagen, barnet og barnets familie for å identifisere styrker og ressurser. Innlemmer man forskjellige kulturers styrker og ressurser i barnehagen og i lokalsamfunnet, bygges kulturelle skillelinjer ned, noe som kan styrke lokalsamfunnet. I tillegg hjelper man individet, barnet, å bygge positiv selvfølelse og selvoppfatning, hvilket igjen er viktig for senere skoleengasjement og akademiske resultater.

B) Det å **involvere barnets familie og lokalsamfunn** i inkluderingsarbeidet trekkes fram som viktig i de fleste av de inkluderte studiene. Foreldre spiller en sentral rolle i barnehagebarnets utvikling av blant annet barnets sosiale evner, og det er derfor viktig at også de trekkes inn i den sosiale inkluderingen av barnet, ved siden av de barnehageansatte. Slike tiltak bør være kultursensitive da foreldreinvolvering i en del kulturer ikke er like vanlig. Foreldre som ikke involverer seg, kan derfor misforstås som å mangle interesse for barnehagens arbeid. Språkbarrierer kan også forhindre at foreldre involverer seg, men dette problemet kan bøtes på nettopp ved at foreldre deltar i

² **Tiltak:** I en eksperimentell studie gir man individer, grupper, enheter eller lignende noe som ikke allerede eksisterer, f.eks. en undervisningsmetode, for å undersøke effekten av tiltaket.

³ **Randomisert kontrollstudie (RCT):** Et studiedesign hvor deltakerne er randomisert (tilfeldig fordelt) til en tiltaks- og kontrollgruppe. Resultatene blir vurdert ved å sammenlikne utfall i behandlings-/tiltaksgruppen og kontrollgruppen (r).

inkluderingsarbeidet. Studier på tiltak som involverte foreldre og lokalsamfunn, som fremhevet og gjorde bruk av immigrantenes og de etniske minoritetenes morsmål, kultur og verdier, viste at slike tiltak førte til større aksept av kulturelt mangfold og forbedret adferd. Inkluderings tiltak som anerkjenner forskjellige kulturelle bakgrunner, fremmer inkludering i større grad enn såkalte fargeblinde tilnærminger.

C) **Kulturmevlere** er mennesker med gode forutsetninger for å legge til rette for møter og samhandling mellom forskjellige aktører, for eksempel barn, foreldre og barnehager/skoler, ved å hjelpe til med språkbarrierer, kulturelle hindringer (for eksempel forskjellige forventninger til barnehagers mandat) og introduksjon til majoritetskulturen. Kulturmevlere kan også bidra til utarbeiding av systemer for å støtte immigranter og etniske minoritetsbarn og fremme deres behov. I opplærings systemet kan kulturmegling sette lys på dyptgripende sosiale problemer, som diskriminering, og videre legge til rette for å ta tak i slike problemer blant annet i barnehager.

D) **Meningsfulle møter og samhandlingsaktiviteter**, for eksempel i lek, kan fremme sosial inkludering og redusere risikoen for utvikling av fordommer og diskriminering. Det å legge til rette for meningsfulle møter er ikke så enkelt som det kan framstå, da det involverer mer enn å bare sette barna eller ulike foreldregrupper i samme rom. Den systematiske kunnskapsoppsummeringen peker på fire forhold som bør være til stede for at møter mellom barn og voksne skal være meningsfulle: (1) jevnbyrdig status, (2) felles mål, (3) samarbeid og (4) institusjonell støtte. Gjennom meningsfulle møter mellom barna kan de øve opp deres kulturelle sensitivitet og lære om hverandres kulturer, hvilket igjen kan skape tilhørighet, trygghet og sosiale ferdigheter. Etersom barn utvikler holdninger og fordommer tidlig i livet, er slikt arbeid med fokus på toleranse, rettferdighet, likestilling og inkludering viktig for å forhindre fremtidig sosial utsatthet og sosial ekskludering.

Implikasjoner

Artikkelforfatterne peker på noen svakheter ved kunnskapsoversikten. Først og fremst er det vanskelig å generalisere resultatene fordi utvalget studier var lite og fordi de inkluderte studiene varierte i forskningsdesign og tiltaksutforming. Ingen av studiene benyttet randomiserte kontrollstudier (RCT). To av de inkluderte artiklene var dessuten mer beskrivelser av inkluderings tiltak enn undersøkelser og resultater av tiltak. Artikkelforfatterne etterlyser flere RCT-studier av inkluderings tiltak for barn av immigranter og etniske minoriteter.

Det kan likevel være grunn til å merke seg de fire perspektivene på inkluderingsarbeid i barnehage, og at barnehageansatte og barnehageeiere vurderer eget arbeid i forhold til disse og at de vurderer hvordan de kan prøve ut nye arbeidsformer eller styrke eget arbeid.

Inkluderingsarbeidet som gjøres i barnehager og skoler spiller en viktig rolle for samspillet mellom folkegrupper i et samfunn, og ansatte i barnehager og skoler trenger derfor støtte fra utdanningssystemet for å kunne gjøre dette arbeidet på en god måte. Barnehagelærerutdanninger bør ta sikte på å åpne for samtaler om uuttalte og uttalte fordommer og holdninger, spesielt blant lærere som selv tilhører majoritetskulturen. Slik kan åpne og skjulte holdninger gjøres håndfaste, diskuteres og reforhandles. Videre bør utdanningssystemet utforme inkluderings tiltak og gjøre dem tilgjengelige for de som skal jobbe med barn og unge i barnehage og skole.

Oppsummeringsarbeidet som resulterte i denne systematiske kunnskapsoversikten avdekket noen kunnskapshull som artikkelforfatterne oppfordrer framtidig forskning til å adressere. Først og fremst fremhever forskerne behovet for en begrepsavklaring ved bruken av «inkludering»

INKLUDERING

(operasjonalisering av begrepet). I seks av de syv inkluderte artiklene ble ikke begrepet definert, men måtte tolkes utfra sammenhengen det ble brukt i. Det er derfor uklart hvorvidt inkluderingskonseptet i disse sammenhengene henviser til for eksempel sosial inkludering, sosial integrering eller sosial deltagelse. Det er også uklart hva konseptene omfatter (vennskap, aksept, samhandling, mobbing, sosial status). Et vesentlig hull handler også om antall studier som ble identifisert. Dette er et viktig arbeidsområde hvor det er behov for mer kunnskap.